

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет документальних комунікацій та менеджменту
Кафедра документальних комунікацій і бібліотечної справи

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ
СИСТЕМ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОМУ
СЕРЕДОВИЩІ**

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції

(м. Рівне, 8 лютого 2018 р.)

Рівне

2018

Фахівці бібліотеки як інтелектуально-креативний ресурс формування інформаційно-освітнього простору вищого навчального закладу

Визначальними напрямками модернізації освіти XXI століття, які забезпечують подальший розвиток єдиного освітнього простору в Європі, є інформатизація, гуманізація, гуманітаризація, демократизація, якість освіти, забезпечення конкурентоспроможності фахівців на вітчизняному й світовому рівні. На сьогодні – це новітні орієнтири освітньої політики України, тому вказані тенденції спричинили, по-перше, появу комплексу вимог до професійних і особистісних якостей фахівця, по-друге, вони спонукають вищу школу до модернізації професійної підготовки, переорієнтації вищої освіти на формування фахівця нової генерації, здатного працювати за сучасними інноваційними технологіями.

Отже, в світлі цих вимог визначено нову роль бібліотеки в системі вищої освіти. Бібліотека, як невід'ємна фундаментальна складова частина інформаційно-освітнього простору вишу, сприяє реалізації його стратегічних завдань, є центром інтегрованого інформаційного забезпечення навчально-виховного та наукового процесів, інформаційно-бібліотечним комплексом, що не тільки створює, зберігає інформацію, а й надає послуги навігації в освітньому просторі, дає змогу забезпечувати онлайн-доступ до світових інформаційних ресурсів, які відповідають навчальному та науковому процесам і сприяють забезпеченню інформаційних дослідницьких потреб студентів, аспірантів, викладачів, науково-педагогічних працівників на принципах доступності, оперативності, інформативності, комфортності.

Бібліотека є найважливішим структурним підрозділом ВНЗ. Вона знаходиться в тісному безперервному процесі професійної взаємодії з різними структурами: обмінюється інформацією, вивчає інформаційні потреби користувачів, концентрує різного роду ресурси, надає інформаційні послуги, розвиває співробітництво. Виконання завдань, що стоять перед бібліотекою, повною мірою залежить від інтеграції та координації її діяльності з факультетами, кафедрами, науковими підрозділами, відділами та службами навчального закладу. З іншого боку, від ефективності діяльності бібліотеки, стану її інформаційних ресурсів, різноманітності бібліотечних продуктів і бібліотечно-інформаційних послуг безпосередньо залежить повноцінне функціонування освітньо-наукових структур вишу, і, як наслідок цього – якість надання освітніх послуг. Бібліотека, як інформаційна інфраструктура, динамічно реагує на стратегічно важливі трансформаційні зміни, що відбуваються в навчальному закладі. Під впливом різноманітних

факторів трансформуються функції бібліотеки, змінюються пріоритети її діяльності. Одним з головних пріоритетів, за визначенням П. Болдирева, є «пошук нових напрямів діяльності й використання інтелектуальних ресурсів..., аналіз забезпеченості кадрами, що володіють сучасними компетенціями, знаннями, уміннями, організація їх ефективного використання та професійного розвитку..., вивчення особливостей бібліотечно-інформаційної системи університету...» [1, с. 86].

Домінуючою в діяльності бібліотеки вищого навчального закладу стає інформаційно-освітня функція, яка інтегрує в собі основні цілі та забезпечує реалізацію її соціально-освітньої місії – підготовку високоосвіченого, кваліфікованого спеціаліста й виховання гармонійної, морально-естетичної досконалої особистості, відкритої до інтелектуального, духовного й творчого розвитку.

Т. Колесникова переконує, що «створювати інноваційну модель університетської бібліотеки повинен новий тип бібліотечно-інформаційного фахівця – освічена..., креативна особистість, сконцентрована на інформаційних потребах користувачів..., особистість, здатна мислити, як вчений, бути дослідником, надавати реальну допомогу в процесах обміну знаннями в університетському просторі ... бути пропагандистом гуманістичного світогляду. Саме такий фахівець здатний реалізувати концепцію глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії» [2].

Отже, людський фактор у бібліотечно-інформаційній діяльності – основний генератор креативних ідей. Виклик часу, пов'язаний із високим попитом на творчість, обумовлює зростання вимог до бібліотечних фахівців у плані обов'язковості професійно-творчого підходу, запитів на креативні рішення, реалізацію нових ідей.

Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету (КДПУ) є соціально-комунікаційною системою, що має спеціалістів, які здатні до інноваційної творчості, володіють високим рівнем фахових знань, мають професійно-креативний потенціал і психологічні, педагогічні та комунікативні здібності, що є вирішальними у взаємодії з користувачами, зокрема викладачами-науковцями й студентами – майбутніми педагогами.

Сучасну бібліотеку ВНЗ неможливо уявити без застосування інноваційних технологій з нерозривно пов'язаними з ними новими формами бібліотечно-інформаційного обслуговування. Бібліотека повинна не тільки зберігати якість і повноту традиційних функцій та напрямів діяльності, але й активно пропонувати користувачам комплекс нових сервісів і послуг для якісного інформаційного забезпечення.

Електронний бібліотечно-бібліографічний сервіс спрямований на задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки КДПУ шляхом надання послуг засобами дистанційних комп'ютерних технологій. Онлайнвий доступ до електронного каталогу забезпечує багатоаспектний оперативний бібліографічний пошук інформації для виконання

різноманітних запитів користувачів. Бібліотечні фахівці надають консультації користувачам щодо пошуку та відбору документів. Для віддалених користувачів створено «Віртуальну бібліографічну довідку», головне завдання якої – оперативне надання відповідей на запити із забезпеченням надійності та повноти інформації, комплексність обслуговування, що включає надання як бібліографічної, так і повнотекстової інформації.

Важливою особливістю електронного сервісу бібліотеки КДПУ є забезпечення доступу віддалених користувачів до електронних ресурсів власної генерації бібліотеки, зокрема бібліографічної продукції – тематичних списків літератури, списків нових надходжень, бібліографічних покажчиків (біобібліографічних, тематичних, краєзнавчих), інформаційних і тематичних оглядів, віртуальних виставок, створених на допомогу навчальній, науковій і професійній діяльності, що дозволяє користувачам оперативно отримувати інформацію й сприяє підвищенню рівня й якості освітньо-наукової діяльності.

У сучасному обслуговуванні в бібліотеці ВНЗ відбуваються великі зміни. Змінюються інформаційні потреби користувачів. Ступінь їх задоволення – головний критерій оцінки бібліотечної роботи, результат, за яким користувач усвідомлює доцільність і необхідність звернення до послуг бібліотечного фахівця.

Якісне задоволення інформаційних запитів постійно перебуває в полі зору бібліотекарів і бібліографів бібліотеки КДПУ. Бібліотечно-бібліографічне обслуговування демонструє високий рівень професійного спілкування з користувачами, вміння надати необхідну інформацію, виявити зацікавленість і обізнаність. Це стосується як обслуговування професорсько-викладацького складу, керівництва вишу, так і студентів та аспірантів, – отже, потребує від бібліотечного фахівця високого професіоналізму й психолого-педагогічної компетентності.

Одним із важливих напрямів діяльності бібліотеки КДПУ є професійно-творче співробітництво з кафедрами, які є головними організаторами освітньо-наукової діяльності, провідниками у впровадженні інноваційних ідей у навчальний процес. Ефективними є інформаційно-ділові зустрічі – Дні кафедри. Мета таких заходів – розкрити інформаційні можливості бібліотеки, ознайомити з інноваціями в її діяльності та виробити разом з викладачами нові шляхи подальшого ділового партнерства. Обговорюються питання ефективного використання інформаційних ресурсів бібліотеки, вирішуються питання комплектування та книгозабезпеченості навчальних дисциплін, надаються консультації. Результативною формою диференційованого бібліографічного обслуговування науковців є систематичне забезпечення бібліографічною інформацією у відповідності з науково-дослідними темами кафедр. Технологічною основою бібліографічного інформування кафедр є електронна розсилка інформаційних списків – обов'язковий елемент електронного сервісу.

Сучасний бібліотечний фахівець – це ерудований, компетентний співрозмовник, що в певному розумінні виконує роль організатора в галузі управління знаннями. Він підкаже нові ідеї, дасть професійні консультації, розумні поради. Сьогодні бібліотечний фахівець забезпечує не тільки високу якість доступу інформації до користувача, а також виступає як чуйний, уважний педагог і досвідчений керівник у світі знань. Визначальними рисами сучасного бібліотечного спеціаліста є: професіоналізм, ерудиція, освіченість, комунікативна компетентність. Саме такими й зобов'язані бути бібліотекарі, які працюють зі студентською молоддю.

Сучасний освітній процес передбачає велику самостійну роботу студентів у загальному обсязі навчальних заходів. І повноцінною повинна бути самостійна пізнавальна діяльність студентів не тільки під керівництвом викладача. Досягнення нової якості освіти залежить від забезпечення доступу до масиву навчальних і наукових ресурсів, організації постійно доступного електронного інформаційно-бібліотечного простору й від рівня бібліотечно-інформаційного обслуговування. Бібліотечні фахівці навчають і виховують не тільки студентів, а й самих себе, формуючи бібліотекаря майбутнього: комунікативного та високоерудованого професіонала з творчим ставленням до своєї професійної діяльності.

Місія бібліотеки ВНЗ як своєрідного інформаційного центру забезпечення освітньо-наукової діяльності – задовольняти інформаційні потреби користувачів та зберігати й розповсюджувати знання, відтак, чим досконалішими будуть технології, тим краще бібліотечні фахівці зможуть виконувати свою місію. Інформаційні технології потребують необхідності професійної міграції бібліотечних фахівців у нові сфери діяльності, отже, вони виконують роль навігаторів комп'ютерних мереж, чия професійна діяльність формує нове інформаційне середовище. Комп'ютеризація й автоматизація інформаційно-бібліотечних процесів потребує від персоналу вміння працювати з АБІС, електронними базами даних, мультимедійними системами, вільно орієнтуватися в інформаційних продуктах і послугах, бути аналітиком інформаційних систем, уміти обирати ефективні стратегії пошуку інформації, виконуючи роль комунікатора й менеджера в довідково-інформаційному обслуговуванні. Постає питання відповідності бібліотечних фахівців ролі викладачів, оскільки взявши на себе відповідальність за проведення навчання користувачів з формування інформаційної культури, організації самостійної роботи користувачів через Інтернет-технології, бібліотекарі повинні досконало володіти знаннями в галузі інформаційно-комунікаційних технологій.

Бібліотека педагогічного вишу постає однією із найважливіших ланок у модернізації системи освіти й покликана максимально розширити створений нею особливий соціокультурний та інтелектуально-творчий простір, перетворитися на центр культури й виховання студентської молоді.

Бібліотека КДПУ стала осередком соціокультурного простору вишу, місцем зустрічі талановитих людей – письменників, поетів, музикантів, художників, краєзнавців – у «Літературній вітальні», проведення конференцій, науково-практичних семінарів, презентацій книг, бібліографічних оглядів, тематичних та інформаційних виставок, творчих виставок митців.

Фахівці бібліотеки, що залучені до культурно-просвітницької діяльності, плануючи й координуючи заходи, виявляють корпоративну згуртованість, інтелектуально-креативні здібності, інформаційний і творчий потенціал. Різноманітні форми проведення заходів, інноваційні методи, якісний рівень підготовки й організації заходів бібліотекарями сприяють формуванню світогляду, творчості, розвитку найважливіших духовно-моральних, національно-патріотичних, естетичних, громадянських якостей особистості майбутніх педагогів.

Таким чином, вирішальним фактором модернізації та інноваційно-креативного розвитку бібліотеки є її персонал. Інновації та креативність розвиваються одночасно, їх об'єднує синтез актуальних знань і творчих здібностей фахівців, накопичені й отримані в процесі творчої практичної діяльності – фахова майстерність бібліотекарів і бібліографів та професіоналізм у соціально-педагогічній сфері, запроваджені інноваційні технології, проекти, інтелектуальна власність, результати власних фахових досліджень.

Враховуючи новий функціонал бібліотеки вишу, необхідно вирішити дві проблеми: максимальне використання професійно-творчого потенціалу бібліотечних фахівців у відповідності з актуальними завданнями, що стоять перед бібліотекою й мотивація на постійне удосконалення професійних знань і самоосвіту. Пам'ятаймо, що якісні інформаційні бібліотечно-бібліографічні послуги можуть надавати лише професіонали.

Список використаної літератури

1. Болдырев П. Совершенствование управления персоналом в библиотечно-информационной системе вуза / П. Болдырев // *Научные и технические библиотеки*. – 2016. – № 5. – С. 85–95.

2. Колесникова Т. Концепция интеллектуализации библиотечной профессии и её реализация в университете [Электронный ресурс] / Татьяна Колесникова // *Сучасна бібліотека: філософія, інновації, якість роботи : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, 23-26 квітня 2013 р.* – Режим доступа:

http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/1716/1/Konzepz_intel.pdf